

ЮВІЛЕЇ

М.М.КАНІСТРАТЕНКО (ХАРКІВ), Н.М.КУШНАРЕНКО (ХАРКІВ)

ДО 70-РІЧЧЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.М.ШЕЙКА

2012-й рік – ювілейний у житті, науковій та освітянській діяльності доктора історичних наук, професора, ректора й завідувача кафедри культурології Харківської державної академії культури (ХДАК), фундатора вищої культурологічно-мистецької та бібліотечно-інформаційної освіти в Україні Василя Миколайовича Шейка. Ім'я цього знаного українського вченого-культуролога, яскравого представника вищої вітчизняної школи відоме не лише в Україні, а й за її межами, а його наукові та освітянські заслуги визнані професійною спільнотою, гідно оцінені державою. Ювіляр – повний кавалер ордена «За заслуги», відзначений почесною грамотою Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом», почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі ку-

льтури», срібними медалями Національної академії мистецтв України й Української академії наук національного прогресу «За видатні досягнення у прогресі суспільства» та ін.

Проте головне – у значних творчих здобутках, особистісних рисах цієї людини – шляхетності, принциповості, працелюбності, особливій харизмі, високому творчому потенціалі, масштабності професійного мислення, відданості улюблених справі, організаційних здібностях, умінні не лише генерувати інноваційні ідеї, але й успішно втілювати їх у життя. Усе це забезпечило ювілярові високий авторитет серед студентів, випускників, колеґ-викладачів, науковців.

Народився Василь Миколайович Шейко 9 травня 1942 р. в місті Охтирці Сумської області. Після закінчення середньої школи в 1959 р. юнак вступив на перший курс Белгородського музичного училища (відділення народних інструментів). Талановитий студент успішно поєднував навчання з педагогічною діяльністю в музичних школах та студіях, що допомогло формуванню як диригентсько-виконавських навичок, так і основ педагогічної майстерності. Після закінчення з відзнакою в 1963 р. музучилища молодий фахівець-музикант удаło сполучав педагогічну діяльність із підготовкою до вступу в Харківський державний інститут культури, навчання в якому (1964–1968 рр.) не тільки

сприяло вдосконаленню фахової майстерності, а й розкриттю здібностей до науково-дослідницької діяльності. Студентське захоплення історичним минулим свого народу, його культурною спадщиною багато у чому визначило подальший життєвий шлях В.М.Шейка. У 1968 р., закінчивши з відзнакою інститут культури, попри сподівання друзів і викладачів, які пророкували йому блискучу кар'єру музиканта, він став аспірантом Інституту історії СРСР АН СРСР.

Роки навчання в аспірантурі провідної наукової установи в галузі вітчизняної історії стали важливим етапом фахового зростання Василя Миколайовича, а активна робота в теоретичних семінарах сприяла розквіту таланту молодого дослідника. Вихід в одному з найпрестижніших історичних журналів країни «Вопросы истории» рецензії В.М.Шейка на колективне фундаментальне дослідження історії радянської інтелігенції, аргументовані критичні зауваження свідчили про його наукове визнання як фахівця в галузі історії культури. Після дострокового закінчення аспірантури й успішного захисту кандидатської дисертації В.М.Шейко повернувся до Харківського державного інституту культури, де працював викладачем, а з 1972 р. – старшим викладачем кафедри всесвітньої історії. Попри викладацьку діяльність продовжував досліджувати проблеми історії культури і культурно-освітньої роботи, брав участь у численних всесоюзних та республіканських наукових конференціях, друкував наукові статті, рецензії, навчально-методичні матеріали. У 1978 р. йому, як плідному науковцеві і досвідченому викладачеві-методисту, було присвоєне вчене звання доцента.

Нарощуючи свій науковий потенціал, В.М.Шейко поглиблено опрацьовував проблеми культурного будівництва в Україні, просуваючись у своїх творчих пошуках усе далі й далі. Проте доля внесла корективи у життя вченого-педагога, спрямувавши його зусилля на адміністративну роботу, яка стане наступним щаблем його професійного зростання. У 1984 р. він очолив одну з найскладніших ланок інституту – факультет підвищення кваліфікації викладачів культосвітніх училищ України. Молодому деканові вдалося сформувати колектив високопрофесійних викладачів, що сприяло утвердженню факультету як провідного в Україні науково-методичного центру в галузі культури. Тут щорічно підвищували кваліфікацію близько 350 викладачів культосвітніх училищ України, Молдавії, республік Середньої Азії. За його ініціативою 1986 р. вперше в УРСР було створено кафедру історії й теорії культури, яка стала осередком гуманітарно-культурологічної підготовки фахівців сфери культури і мистецтва. Будучи завідувачем новоствореної перспективної кафедри, В.М.Шейко з 1988 р. обіймав посаду проректора з наукової роботи. Із цього моменту за короткий термін десятки викладачів вищу підготували та захистили кандидатські дисертації, що дозволило суттєво підвищити науковий ценз викладацького складу.

Попри копітку організаторську роботу В.М.Шейко не полишав своїх власних наукових пошуків. Його доробок на той час становив понад 60 опублікованих праць, серед яких – окремі розділи колективної монографії «Інтелігенція радянської України», підготовленої Інститутом історії АН УРСР, статті в «Українському історичному журналі», тези доповідей на всесоюзних наукових конференціях.

1989-й рік – визначальний для Василя Миколайовича. 20 грудня рада інституту абсолютною більшістю голосів обрала його ректором найстарішого в Україні навчального закладу цього профілю. Це були одні з перших у республіці вибори керівника вищого навчального закладу на нових, альтернативних засадах. Великий досвід наукової, педагогічної й організаторської діяльності дозволив новообраному ректорові правильно визначити стратегічні напрями реформування вищої освіти та науки. Головну увагу він приділив модернізації навчального процесу, вдосконаленню змісту підготовки нової генерації фахівців, потрібних галузі культури незалежної України. Саме у цей

час ХДІК, окрім традиційних спеціальностей «Бібліотекознавство і бібліографія» та «Народна художня творчість», уперше в Україні розпочав підготовку фахівців зі спеціальностей «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культур», «Соціальна педагогіка», «Культурологія». Згодом цей перелік розширився завдяки введенню нових спеціальностей – «Менеджмент невиробничої сфери», «Документознавство та інформаційна діяльність» та ін.

Важливим напрямом своєї діяльності як ректора В.М.Шейко вважає підготовку науково-педагогічних кадрів – кандидатів і докторів наук, формування власних наукових і творчо-виконавських шкіл. Авторитет, енергія, наполегливість В.М.Шейка невдовзі принесли відчутні результати. Завдяки його зусиллям у 1994 р. було відкрито аспірантуру з шести спеціальностей, створено єдину серед ВНЗ культури спеціалізовану вчену раду із захисту докторських дисертацій зі спеціальності «АСУ та прогресивні інформаційні технології», а з 1996 р. почала функціонувати докторантура з трьох спеціальностей.

Під керівництвом В.М.Шейка ХДІК набув членство в Європейській асоціації бібліотечно-інформаційної освіти та наукових досліджень (ЄВКЛІД), Організації європейської співдружності в галузі бібліотечної та інформаційної освіти (БОБКАТССС), Міжнародній федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА). У 1996 р. рішенням Державної акредитаційної комісії Міністерства освіти України інститут одним із перших серед навчальних закладів культури і мистецтв було акредитовано за вищим IV рівнем, а в 1998 р. постановою Кабінету Міністрів України №818 він був реорганізований у Харківську державну академію культури. В.М.Шейко ввійшов до складу фахової ради культури і мистецтва та науково-методичної комісії з культури Міністерства освіти України, став позаштатним радником комітету Верховної Ради України з освіти і науки.

Останнє десятиріччя можна вважати одним із найвизначальніших, найвідповідальніших, найдинамічніших для В.М.Шейка. Саме завдяки його наполегливій праці відбулося остаточне ствердження ХДАК як провідного культурологічно-мистецького та навчально-наукового центру. Уже у 2005 р. в Болоньї одним із перших ректорів східноукраїнського регіону він підписав Велику Хартію університетів, що юридично засвідчило входження академії до світової освітянської спільноти.

Якісні зміни відбулися не лише в навчальному процесі, але й в усіх ланках наукової діяльності академії. І тут повною мірою розкрився талант ректора В.М.Шейка не тільки як організатора й натхненника наукових здобутків вишу, а й талановитого, яскравого вченого-дослідника, який власним прикладом надихає на плідну діяльність у царині науки. У 2002 р. у спеціалізованій вченій раді Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна він успішно захистив докторську дисертацію «Історико-культурологічні концепції цивілізаційної еволюції в добу глобалізму (кінець XIX – початок XXI ст.)» за двома спеціальностями: всесвітня історія і теорія та історія культури. Це стало черговим етапом наукових звершень Василя Миколайовича, науковий доробок якого нині налічує понад 500 друкованих праць, зокрема 40 монографій, підручників, навчальних посібників. Тільки за останні десять років вийшло друком 6 монографій, 14 підручників і навчальних посібників, автором і співавтором яких є В.М.Шейко, у тому числі «Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.)», «Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX – початок XXI ст.)», «Культура та цивілізація в історико-культурній думці України в добу глобалізації», «Еволюція художніх і літературних об'єднань України: історико-культурологічний вимір», «Філософія української національної ідеї та Микола Хвильовий: історико-культурологічний аспект», «Історія української культури», «Історія української художньої культури», «Історія культури», «Історія культури

Слобідської України», «Організація та методика науково-дослідницької діяльності» та ін. Його наукові інтереси зосереджуються на дослідженні історії української й світової культури, розробці теорії цивілізаційної еволюції в добу глобалізму, регіональних аспектах розвитку української культури, історії української інтелігенції, системі підготовки культурологічно-мистецьких кадрів. Попри багатогранність В.М.Шейка як ученого головним його внеском вважаємо розвиток теорії культурології. Визнанням наукових досягнень ректора стало його обрання в 2002 р. членом-кореспондентом Національної академії мистецтв України.

Плідна наукова діяльність та організаторський талант В.М.Шейка визначили подальший розвиток наукової роботи колективу академії, де тепер функціонують докторантура за чотирма та аспірантура за дев'ятьма спеціальностями. Сам В.М.Шейко у 2009 р. очолив розробку фундаментальної державної НДР «Вітчизняна та світова культура; історико-теоретичні аспекти». Створення у ХДАК сучасної розгалуженої структури підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації надало можливість десяткам викладачів академії успішно захистити докторські й кандидатські дисертації, кількість штатних докторів наук, професорів збільшилася до 37, а науковий ценз академії становить майже 70%.

Значний внесок як учений, науковий редактор і член редколегії В.М.Шейко зробив у розбудову й успішне функціонування професійних наукових, науково-методичних журналів та збірників наукових праць. Він – відповідальний редактор фахових видань ХДАК «Культура України», «Вісник Харківської державної академії культури», щорічників «Культура та інформаційне суспільство XXI століття», «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку», інституту культурології Національної академії мистецтв України «Культурологічна думка» тощо.

Як провідний учений-культуролог В.М.Шейко доклав неабияких зусиль щодо формування власної потужної наукової школи, яка, з одного боку, є запорукою плідної наукової діяльності, з іншого – вагомим результатом, своєрідним якісним показником значного творчого доробку як засновника-лідера, так і його учнів. Представники його наукової школи продовжують і розвивають ідеї свого вчителя, захищають докторські й кандидатські дисертації з теорії та історії культури, української та регіональної культури. Учні Василя Миколайовича – доктори і кандидати наук – успішно працюють в усіх кутках України, а також країнах Західної Європи, США, Канаді.

Завдяки творчій енергії та ініціативі Василя Миколайовича в Україні введено такі наукові галузі, як «культурологія» та «соціальні комунікації», які затверджені постановою Кабінету Міністрів України у 2006 р. В.М.Шейко сформував творчий колектив провідних науковців академії, організував і брав безпосередню участь у розробленні переліку наукових спеціальностей, проектів паспортів, формул спеціальностей, напрямів досліджень, програм кандидатських іспитів, високо оцінених науково-культурологічною громадськістю нашої країни, та які затверджені ВАК України і профільним міністерством. Це надало нового імпульсу для розвитку в нашій країні культурології як перспективної наукової галузі, фундаментальної наукової та навчальної дисципліни, посилило авторитет ювіляра в наукових та освітніх колах.

Сьогодні Василь Миколайович Шейко продовжує багато та плідно працювати. Він, як завжди, сповнений творчих планів і задумів. Щиро бажаємо йому міцного здоров'я, особистого щастя, виконання всіх бажань, плідної творчої, наукової, педагогічної й організаторської діяльності на ниві культурології та вищої освіти України!